

Ekološka teologija – Bog i temelji evanđeoskog etosa

Vekoslav Grmič

Teološka fakulteta, Maribor

Sažetak

U članku se ističe kako teologija, ako želi odgovarati na znakove našeg vremena ili govoriti o Bogu, ne smije previdjeti probleme koje čovjek izaziva svojim odnosom prema prirodi i tako u njoj ruši svaku ravnotežu. Nadu u bolju budućnost ne može podržati samo uvjerenje da su Bog ili neke druge transcendentne sile te koje određuju sudbinu svijeta. Moramo biti svjesni da Bog djeluje po nama i da se smijemo nadati samo ako smo svjesni vlastite odgovornosti i ako u skladu sa svojim snagama činimo ono što nam nalaže savjest. Stoga je potrebno produbljavaње osobne vjere u kršćana i istinsko svjetovno povezivanje svih religija glede biti vjerskih pogleda na svijet i iz nje proizlazeće duhovnosti, holističkog razumijevanja čovjeka i svijeta uopće. Time bi se osigurao mir i zaštita od nasilja prema čovjeku i prirodi. Ekološka teologija je zbog toga vrlo važna, a još više življenje i djelovanje u skladu s njezinim pogledima.

ključne riječi: *Bog, ekološka teologija, evanđeoski etos, kršćanska teologija, Bog, priroda, vjera*

Ako teologija želi odgovarati na znakove našega vremena ili govoriti o Bogu onako kako ga doživljava čovjek danas, ne smije previdjeti probleme koje danas izaziva čovjek svojim odnosom prema prirodi, po načelu da je dozvoljeno sve što je i moguće. S takvim odnosom, naime, ruši svaku ravnotežu u prirodi, bezobzirno otima njezino bogatstvo za svoje sebične ciljeve i onečišćuje okoliš koji je potreban njemu i uopće za opstanak života na našem planetu. Posljedice su vidljive i porazne već danas, a kakve će biti u bližoj i daljoj budućnosti nije moguće niti misliti, niti jasno predočiti. To je sigurno jedan od razloga da nas ta apokaliptička budućnost uopće ne zanima, a kamoli da bi nas dirnula ili učinila odgovornijim, potaknula na drugačije razmišljanje i djelovanje, da bi se u tom pogledu promijenili. Možemo reći da nismo sposobni za takve promjene jer nam se još uvijek čini da je sve ono što govore znanstvenici kada razmišljaju o budućnosti više mašta nego prikaz stvarne budućnosti na podlozi realne vizije utemeljene u sadašnjosti. Međutim, istina je da bi nas apokaliptična budućnost, ako bismo je uzimali ozbiljno, vjerojatno brzo vodila u rezignaciju i malodušnost umjesto da nas potakne na odgovorno upravljanje prirodom već danas i tako omogućiti nadu u budućnost. Takvu nadu može podržati samo uvjerenje da ne ovisi sve o nama, da su Bog ili neke druge transcendentne sile te koji naposljetku vode najodlučnija događanja u svijetu i određuju njegovu sudbinu, i da se je zato moguće nadati protiv svake nade, kako kaže Sveto pismo. To svakako ne znači da bismo zbog toga mogli činiti što god želimo, da bi, ukratko, mogli prepustiti svu brigu za budućnost Bogu ili transcendentnim silama, jer takvo je pouzdanje pogrešno. Nasuprot tomu, moramo biti svjesni da Bog djeluje po nama, da smo njegovi suradnici i da se smijemo nadati samo ako smo svjesni vlastite odgovornosti i ako u skladu sa svojim snagama činimo ono što nam nalaže savjest.

Činjenica je da je teško očekivati obraćenje, promjenu mišljenja u tom pogledu kod onih koji najviše griješe, koji se uopće ne pitaju kakve će posljedice na okoliš u sadašnjosti ili budućnosti proizaći iz njihovih odluka. Za njih je važno samo pitanje trenutne koristi, pitanje dobiti. Takav je, naime, kompas koji određuje postupke država, njihovih političara i uprava velikih koncerna. Po općem uvjerenju tih ljudi koji su za sve odgovorni, na njihovom području rada etika nije potrebna. Bez obzira na sve, bitna je samo mogućnost uspjeha, mogućnost da se ostvari što veća dobit uz što manju upotrebu radne snage i, općenito, što manjih proizvodnih troškova. To je, svakako, moguće samo u slučaju da se proizvodnja ne obazire na ekologiju i njezine zahtjeve koji odmah mogu povećati troškove proizvodnje i umanjiti dobit. U toj situaciji izgleda nemoguće bilo što promijeniti, ali, zapravo se radi o nedostatku stvarne volje i spremnosti na bilo kakva ograničenja ili odricanja, pomanjkanju svakog osjećaja solidarnosti. Tako svi međunarodni skupovi koji bi trebali rješavati najnužnije ekološke probleme obično završavaju neuspješno jer ih onemogućavaju upravo oni koje možemo nazvati najvećim grešnicima prema životno važnom okolišu. Globalizacija, dakle, izravno povećava ekološke probleme, umjesto da ih smanjuje, i istovremeno pokazuje opasne pogibelji koje otvara kapitalističko gospodarstvo bez istinskog osjećaja solidarnosti i poštivanja etičkih načela koja zahtijevaju da u središtu zanimanja bude čovjek i njegov okoliš u najširem smislu.

Različiti pokreti koji se danas žele dokazati na području zaštite okoliša često pokušavaju dosegnuti neke ciljeve nasilnim putem pa tako postaju neuvjerljivi i neuspješni. Trebalo bi više učiniti za promjenu načina razmišljanja uopće i duhovnu preobrazbu čovjeka i čovječanstva. Upravo na tom području danas može pronaći uporište vjera i vjerske zajednice, pa i teologija.

Govorit ćemo prvenstveno o kršćanskoj teologiji; kakav bi, u doba ekoloških problema, trebao biti njezin odgovor na te znakove vremena. Sigurno ćemo samo naznačiti neka stajališta teologije koja mogu biti poticaj za razmišljanje vjernicima, te po njima i njihovim postupcima i onima koji ne vjeruju.

SLIKA BOGA

U Svetom pismu posebno je naglašena Božja transcendencija, Bog nadmašuje sve stvari, nijedna nije poput njega. Zato zabranjuje svojem narodu da izrađuje bilo kakav lik Boga kojem bi se klanjali: »Ne pravi sebi lika ni obliča bilo čega što je gore na nebu, ili dolje na zemlji, ili u vodama pod zemljom.« (Izl 20, 4). Izaija također govori: »S kime ćete prisposodobit Boga? I s kakvim ga likom usporedit?« (Iz 40, 18). Upravo na toj temeljnoj istini o Bogu počiva izraelsko-židovski monoteizam koji je iznimna pojava na starom Istoku. Pa i sam Bog po Mojsiju izravno govori: Jer ja, Jahve, Bog tvoj, Bog sam ljubomorani.« (Izl 20, 5). Vođe izabranog naroda su iz te istine izvodili i neke spoznaje koje su, u biti, bile u suprotnosti s Bogom i Božjom voljom, ali su ih usprkos tomu pripisivali samom Bogu kako bi svoj narod očuvali od politeističkih zabluda koje su bile raširene kod drugih naroda s kojima su se Izraelci susretali i s kojima su ratovali. Trebalo je sve druge predodžbe o Bogu odlučno odbijati i, po njihovom uvjerenju, bezobzirno uništiti sve što bi ih privlačilo ili na njih podsjećalo. To je ujedno i razlog zašto su bili tako nemilosrdni prema pobijeđenim narodima, zašto su ubijali čak i njihove žene i djecu. Tako su razmišljali njihovi vođe i svoje misli pripisivali Bogu.

Sigurno nije bilo jednostavno ostati vjeran jednome Bogu koji je nevidljiv i nastupa kao »skriveni Bog«, tj. čak i kada se javlja, javlja se više u odsutnosti nego u prisutnosti, ostati vjeran kada se čovjeku nameće dvojba i pitanje. »Kako to Bog može dopustiti? Gdje je sada Bog?« O tome nam na izražajan i uvjerljiv način govori Jobova knjiga. Nakon očaja zbog patnja i nerazumijevanja Božje pravičnosti na koju se tužio, Job na kraju priznaje: »Odveć sam malen: što da odgovorim? Rukom ću svoja zatisnuti usta.« (Iz 40,4). A to priznanje u biti nije obezvrijedilo ono što je prije govorio. Pokazalo je da je Bog nedokučiv, a unatoč tomu, ili upravo zbog toga, vrijedan potpunog pouzdanja.

Teologija je kroz stoljeća, uz pozitivnu jasno naglašavala i takozvanu negativnu teologiju. I teološki pisci su razvijali obadvije teološke misli i usklađivali ih pomoću filozofskog pojma o analogiji i imajući na umu transcendentnost čitavog govora o Bogu. Takav je način govora o Bogu posebno prisutan u spisima Grgura iz Nise, svetog Augustina, Tome Akvinskog i drugih. Prije svega, snažne naglaske na negativnoj teologiji nalazimo u djelima kršćanskih mistika. Fundamentalizam je, u biti, daleko od nekog produbljenog vjerovanja, iako ostavlja dojam da neposredno i posve pouzdano opisuje Boga i ono što je s njim povezano. Spreman je upotrijebiti sva sredstva ne bi li onemogućio svako drugo razmišljanje različito od njegova. A takvim načinom mišljenja dokazuje samo svoj fanatizam, a ne istinsku vjeru u Boga. Fundamentalizam vjeru mijenja u ideologiju, i Crkvu u sektu.

Stoga je razumljivo da su u svojem izražavanju često bliski potpuni skeptik i najveći teolog. Tako, npr., José Saramago kaže: »Bog je šutnja svemira, a čovjek je glas koji toj šutnji daje smisao.«¹ A Toma Akvinski kaže da je »vrhunac čovjekove spoznaje o Bogu kada uvidi da Boga ne poznaje.«²

A u Svetom pismu također se govori o Božjoj imanenciji. Bog je unatoč svojoj nevidljivosti i nedokučivosti prisutan u svijetu, u svim stvarima jer su sve proizvod njegove stvoriteljske ljubavi, stvorio ih je »iz ništa«. To uvjerenje o Božjoj imanenciji lijepo izražava Psalam 139: »Ako se na nebo popnem, ondje si, ako u Podzemlje legnem, i ondje si. Uzmem li krila zorina pa se naselim moru na kraj, i ondje bi me tvoja ruka vodila, desnica bi me tvoja držala.« (8–10). Bog nije samo blizu svim stvarima, svemu što jeste, nego je u svemu, posvuda, iako je iznad svega, ili upravo zbog toga što je nad svime, on je u svemu. To ipak ne znači da ga možemo poistovjetiti sa bilo čime i da bi on, dakle, bio sve što jeste. Ne možemo govoriti o panteizmu, već o panenteizmu, kako prilično općenito o njemu govore kršćanski mistici. To je bio razlog što su sve stvari misticima bile pokazatelji Božje blizine, zašto su u susretu s njima tako živo doživljavali Boga.

Utjelovljenje Boga u Isusu Kristu posebno nas upozorava na tu istinu. Bog i čovjek u jednoj osobi, pa ipak istodobno pravi Bog i pravi čovjek. Paradoks te stvarnosti na tajanstveni način povezuje Božju imanenciju i transcendenciju, i u tom je smislu vrhunac, živo otkrivenje da je Krist zaista »prvorođenac svakog stvorenja.«

Toma Akvinski s pravom tvrdi: »Kao što je duša u svakom dijelu tijela, tako je Bog u svim stvarima i u svakoj stvari.«³ Dakako da pri tom moramo razlučiti takozvani grčki dualizam, ako želimo razumijeti što ta Tomina tvrdnja znači za svaku stvar, kako je »pobožanstveni« iako je ne želi poistovjetiti s Bogom.

1 Nav. J. Arias, Gott im dritten Jahrtausend, Graz–Wien–Köln (Styria), 1999, 5.

2 S. theol. 2. II, 8, 7.

3 S. theol. I, 8; 2 ad 3

Zbog toga ni sa jednom stvarju čovjek ne može činiti što god hoće, što mu se sviđa. Mora uvijek imati na umu da se u svakoj stvari, na određeni način nalazi Bog, da je obuhvaća svojom ljubavlju. Božja ljubav ne poznaje nikakva ograničenja, ostvaruje se posvuda, premda na poseban način upravo u čovjeku. I koliko se na poseban način ostvaruje u čovjeku, toliko bi se po njemu trebala ostvarivati u odnosu prema svim stvarima. Zato možemo govoriti o posebnim pravima svih stvari koje čovjek mora poštivati i osjećati se za njih odgovoran. Ne odnosi se samo na čovjeka da sve što činimo bližnjem činimo Kristu, već to vrijedi za sve stvari. Kompas našega odnosa prema stvarima, ili još bolje prema okolišu, treba biti kozmocentrizam, ne samo antropocentrizam, kojega na kraju određuje individualizam i, da, egoizam.

Za ekološku teologiju od odlučujućeg je značaja takozvani fiziocentrični pogled na čovjeka. Takvo razumijevanje čovjeka pretpostavlja »da čovjek može biti stvarno čovjek ne samo u ljudskom društvu, nego tek u prirodnoj zajednici sa životinjama i biljkama, sa zrakom i vodom, s nebom i zemljom.«⁴ Njegova sličnost Bogu, kako je razabiremo iz Svetog pisma, i koja ga osposobljava za vladanje stvarima, ni u kojem ga slučaju ne razdvaja od drugih bića, nego ga na poseban način »u Bogu« povezuje s njima. Zbog toga što je čovjek slobodan, u prirodi postoje zakonitosti koje služe njenom očuvanju i predstavljaju pravo stvari, a istovremeno i normu za čovjekovo upravljanje njima. Sveto pismo nam o tome govori već na prvim stranicama kada Bog daje zapovijed kako da čovjek obrađuje vrt u kojega ga je smjestio. Istovremeno nam govori kako je postupao čovjek od početka i kakve su bile posljedice pogrešnog postupanja. Neka bude »istjeran iz raja« i zemlja neka mu »rodi trnjem i korovom«, »prokleta« neka mu bude zemlja. (usp. Post 3, 17 i dalje).

Kozmocentrizam je na taj način u biti teocentrizam, da, pneumocentrizam, kako možemo pročitati i u Svetom pismu: »U početku stvori Bog nebo i zemlju. Zemlja bijaše pusta i prazna; tama se prostirala nad bezdanom, i Duh Božji lebdio je nad vodama.« (Post 1, 1–2). »Priroda nije niti profana niti sveta, već je posvećena tvorevina od Boga, posvećena njegovom prisutnošću u Isusu Kristu i Duhu Svetom.«⁵

Teocentrizam se tako pokazuje kao kristocentrizam i pneumocentrizam. Zato nam tek novozavjetna poruka, evanđeoska vijest, uistinu otkriva posljedice Božjeg djelovanja u stvarima u svim dimenzijama, njegovog posvećujućeg i spasenjskog djelovanja kao procesa usmjerenog prema »novoj stvarnosti« čija se anticipacija ostvaruje na sakramentalan način u sakramentu Euharistije.

Apostol Pavao kaže za Krista: »On je savršena slika Boga nevidljivoga, prvorođenac svakoga stvorenja, jer je u njemu sve stvoreno – sve na nebu i na zemlji; vidljivo i nevidljivo,...on je početak, prvorođenac od mrtvih, da u svemu bude prvi...« (Kol 1, 15 i dalje). Bog, Isus Krist je početak i kraj, središte i konačni cilj svega stvorenog i zato nam nalaže osobitu mjeru poštovanja i odgovornog postupanja s njime.

TEMELJI EVANĐEOSKOG ETOSA

Teologija danas u vezi naslijeđenog grijeha govori o grijehu svijeta i grešnosti svijeta. Takvo gledanje izražava i apostol Pavao kada kaže: »Ta cjelokupno stvorenje ustrajno iščekuje ovo objavljivanje sinova Božjih – stvorenje naime bijaše podvrgnuto ispraznosti, ne svojevolutno, nego od onoga koji ga podvrgnu – u nadi da će se i samo

4 G. Altner, Ökologische Theologie, Stuttgart (Kreuz) 1989, 280.

5 Isto, 294.

stvorenje osloboditi ropstva raspadljivosti da sudjeluje u slobodi slave djece Božje. Uistinu znamo da sva stvorenja zajedno uzdišu i da se sva skupa zajedno nalaze u porođajnim mukama sve dosad. No, ne samo ona već i mi koji imamo prve plodove Duha, sami u sebi uzdišemo ustrajno iščekujući posinjenje: otkupljenje našega tijela.« (Rim 8, 19–23). Čovjekov grijeh ima kozmičke dimenzije, i kozmičke dimenzije ima također i otkupljenje. Da, kozmičke dimenzije ima uopće utjelovljenje Boga u Isusu Kristu. Zato moramo govoriti o kozmičkom Kristu. Već Grgur iz Nise izravno kaže: Krist je u svim stvarima koje uopće jesu.«⁶ U Kristu se Bog na poseban način povezao sa svim stvorenim, na poseban način ga posvetio i postavio u stanje uzvišenosti, da bude »Bog sve u svemu.« (1 Kor 15, 28). Tada će, naime, sve stvoreno na osobit način razotkrivati Boga i zato će se na osobit način očitovati istinitost Krista kao prvorođenca svega stvorenja.

Sve što smo rekli o Bogu kao stvoritelju svega što jeste, dobiva zbog Krista i njegove spasiteljske uloge za sva stvorenja poseban značaj. Teizam prelazi u Kristocentrizam s kozmičkim dimenzijama. »U njemu živimo, krećemo se i jesmo.« kaže Apostol. To također vrijedi za kršćanski etos koji proizlazi iz evanđeoske poruke.

Bit evanđeoske poruke je dobrota, ljubav, koju je Krist svojim životom, propovijedi i djelovanjem postavio za temelj svih zapovijedi. U Kristu se, naime, razotkrio Bog kao »dobrota i čovjekoljublje«, kako kaže Apostol u pismi Titu. Zbog toga se i čovjek u stvarnosti može približiti Bogu samo po ljubavi, milosrđu i opraštanju u svojem odnosu prema bližnjemu. Zapovijed ljubavi prema Bogu Krist poistovjećuje s ljubavlju prema čovjeku. E. Jünger kaže: »Kršćanska vjera vjeruje u čovječnoga Boga. Ovostrano i onostrano, imanencija i transcendencija, trenutak i vječnost nisu za njega nikakva alternativa. Vjera u istovjetnost Boga s raspetim Kristom znači i da je Bog u svojem božanstvu čovječan, da je u udaljenosti blizu i da se s nama ljudima povezao u vječnoj vjernosti.«⁷ Apostol Ivan ispravno tvrdi: »...tko god ljubi, od Boga je rođen i poznaje Boga.« (1 Iv 4,7).

Ljubav, kako ju je propovijedao Krist, ne poznaje nikakva ograničenja glede prijatelja i neprijatelja, naših i stranaca, također, ne poznaje ograničenja glede broja dobročinstava; uvijek moramo biti milosrdni, uvijek znati opraštati, uvijek zlo vraćati dobrim, uvijek u bližnjem gledati Krista, uvijek se držati zlatnog pravila: »Sve što želite da ljudi čine vama, činite i vi njima. U tome je sav Zakon i Proroci.« (Mt 7, 12).

Sadržaj svoje poruke Krist nam stalno približava slikama iz prirode: s ovcom koja se izgubila pa se pastir u potpunosti žrtvuje kako bi je našao, s pticama na nebu, s vrapcima o kojima Bog brine, s ljiljanima na polju koje Bog »odijeva« itd. Tako, u biti, Božja dobrota koja se u njemu očitovala ne obuhvaća samo čovjeka, već svu prirodu, da, sav svijet i čovjeka koji je sazdan po Božjoj prilici. Ona ne obavezuje na ljubav i dobrotu samo u njegovom odnosu prema drugom čovjeku, već prema svim stvarima, posebno prema životu na zemlji.

Tako trebamo razumjeti i Kristov nauk o Božjem kraljevstvu na zemlji, »među nama« i jednom ostvarenom Božjem kraljevstvu u punini »na kraju vremena«. Božje kraljevstvo obuhvaća sve stvoreno, svemir, jer je Bog svim stvarima blizu, u svim stvarima, jer su sve stvari dionici Kristova spasenja i jednom će biti uzvišene u Kristu.

6 Nav. M. Fox, *Vision vom kosmischen Christus*, Stuttgart (Kreuz) 1991, 116.

7 E. Jünger, *Was ist "das unterscheidend Christliche"?*, v. G. Adler, *Christlich – was ist das?*, Düsseldorf (Patmos) 1972, 64.

Božjem kraljevstvu je moguće doprinijeti samo ako nas pri tome vodi misao da smo sa svim stvarima »srodni« i da s njima moramo živjeti u bratstvu i sestrinstvu. Uostalom, na takvo nas gledanje upućuje i današnja holistička paradigma. Nije neobično da je Krist i za objašnjavanje svoje propovijedi o Božjem kraljevstvu koristio stvari i događanja u prirodi. Sve je, dakle, na ovaj ili onaj način transparentno za Boga. »Suživot s drugim ljudma, a također i sa prirodnim okolišem svijeta odrednica je čovjekova položaja u svijetu.«⁸ I u odnosu prema čitavoj stvarnosti uopće čovjek se mora čuvati egoizma i traženja samo svojih osobnih koristi; sve što koristimo smijemo upotrebljavati samo tako da to istovremeno služi prirodi kao cjelini, općem dobru, općem blagostanju. Takva je naša odgovornost prema prirodi uopće, na nju smo pozvani.

Slično vrijedi i za Kristovu propovijed o miru. Radi se o Kristovom oslobađajućem miru, ne o porobljavajućem, vlastoljubivom miru i svakovrsnim nasiljem ostvarenom miru. Krist je zato jasno naglašavao da se ne radi o miru »kako ga svijet daje«, već o miru kakvoga on daje: »Mir vam svoj ostavljam, mir vam svoj dajem.« (Iv 14, 27). Takav bi mir trebali propovijedati i donositi i apostoli, da, kršćani uopće. Pravda, mir i briga za očuvanje okoliša, sve je to međusobno tijesno povezano, što ispravno ističu i ekumenska nastojanja. »Očito, u ljudskim odnosima prema prirodnom okolišu ubuduće treba uzimati za primjer modernu pravnu državu i mir koji ona osigurava, mir s prirodom u budućnosti.«⁹ Prirodi treba priznati njezina prava i tako će pravednost dobiti kozmičko određenje. Posebna prava prirode u biti proizlaze iz »analogije čovjeka s ostalom prirodom«, iz Božje blizine svemu što jeste, iz njegove i Kristove prisutnosti u čovjeku i stvarima uopće.

Općenito možemo reći: »Stvarnost treba razumijevati kao prepletenost odnosa – između Boga i čovjeka i svega stvorenog, ljudi međusobno, između ljudi i svega stvorenog.«¹⁰ Nažalost, takvi su pogledi rašireniji među velikim istočnjačkim vjerama, prije svega u hinduizmu i budizmu, nego u kršćanstvu, iako su tako očigledna u biblijskoj poruci. Za to je sigurno, u znatno većoj mjeri, odgovorno deističko razumijevanje Boga nego biblijsko panenteističko, ili čak kozmičko razumijevanje Krista. Zato nije čudno da su danas različita ekološki usmjerena duhovna kretanja tako oduševljena istočnjačkim vjerama. Nad tim se nedvojbeno moramo zamisliti.

Prema tome, ako želimo s većim pouzdanjem gledati u budućnost i svojim snagama djelovati za ljepšu budućnost i čuvati okoliš pred opasnostima uništenja, potrebno je prije svega produbljavanje osobne vjere u kršćana i istinsko svjetovno ekumensko povezivanje svih religija glede biti vjerskih pogleda na svijet i iz nje proizlazeće duhovnosti, holističkog razumijevanja čovjeka i svijeta uopće. Samo to će nam osigurati istinski mir i zaštititi nas od svakovrsnog nasilja prema čovjeku i prirodi. Ta nasilja su međusobno neraskidivo povezana, jedno proizlazi iz drugoga. Ekološka teologija je zbog toga danas vrlo važna, i još više življenje i djelovanje u skladu s njezinim pogledima.

Prijevod sa slovenskog jezika: Sanja Slukan

8 G. Altner, *Ökologische Theologie*, 269.

9 Isto, 272.

10 Isto, 357.

ENVIRONMENTAL THEOLOGY – GOD AND FUNDAMENTS OF EVANGELIC ETHOS

Vekoslav Grmič

Faculty of Theology, Maribor

Summary

The article emphasizes that theology, if it strives to respond on symbols of our time or to deal with the issue of god, it must not overlook problems that humans creates with their relation towards nature, and in that way upsets every natural balance. The hope for better future could not be supported only by the belief that god or some other transcendental forces are those that determine the fate of the world. We have to be aware that god acts in accordance with us and that we can look forward only if we are aware of our own responsibility and if in accordance with our strength we do things that our conscience force us to do. Therefore, to deepen the personal belief of Christians and truly secular bond of all religions in view of the essence of religious worldviews and with the spirituality that emerges from it is necessary, as well as the holistic understanding of a man and the world in general. Peace could be ensured with this, as well as the protection from violence towards man and nature. Environmental theology is because of that very important, and even more that this living and acting in accordance with its viewpoints.

Key words: environmental theology, Christian theology, god, nature, faith, Evangelical ethos

ÖKOLOGISCHE TEOLOGIE – GOTT UND DIE GRUNDLAGEN DES EVANGELISCHEN ETHOS

Vekoslav Grmič

Theologische Fakultät, Maribor

Zusammenfassung

In dieser Arbeit wird erläutert, dass die Theologie, wenn sie auf Zeichen unserer Zeit reagieren oder über Gott reden will, diejenigen Probleme nicht übersehen darf, die der Mensch durch seine Beziehung zur Natur hervorruft, indem er jedes Gleichgewicht in ihr zerstört. Die Hoffnung auf eine bessere Zukunft kann nicht allein durch die Überzeugung untermauert werden, dass nur Gott oder andere transzendente Mächte das Schicksal der Welt bestimmen. Wir müssen uns der Tatsache bewusst sein, dass Gott durch uns wirkt und dass wir nur dann hoffen dürfen, wenn wir unserer Verantwortung bewusst sind und wenn wir im Einklang mit unseren Kräften das machen, was uns unser Gewissen befiehlt. Deswegen ist bei den Christen eine Vertiefung des individuellen Glaubens notwendig. Dasselbe gilt für eine wahrhaftige weltliche Verbindung aller Religionen im Hinblick auf das Wesen religiöser Weltanschauungen und der daraus entstehenden Geistlichkeit, eines holistischen Verständnisses von Mensch und Welt überhaupt. Auf diese Art und Weise wären der Frieden und der Schutz vor Gewalt gegen die Natur und den Menschen gesichert. Aus diesem Grunde ist die ökologische Theologie sehr wichtig, und noch wichtiger ist das Leben und Wirken der Menschen im Einklang mit ihren Ansichten.

Grundausrücke: ökologische Theologie, christliche Theologie, Gott, Natur, Glaube, evangelisches Ethos